

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

Department of Skill Development

เกษตรไทย High Touch

โอกาสแรงงานสู่ผู้ประกอบการ

ณัฐพล นันทวิวัฒน์

นักวิชาการพัฒนาฝีมือแรงงานปฏิบัติการ

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาเครือข่าย

กองแผนงานและสารสนเทศ

สิงหาคม 2562

เกษตร High Touch

หมายถึง

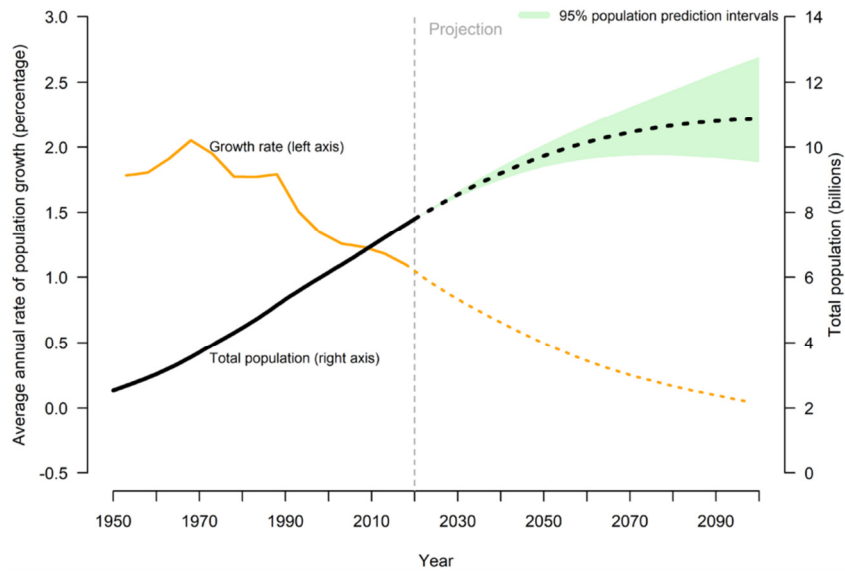
การทำเกษตรที่ใช้ฝีมือ และ/หรือ เทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต

องค์การสหประชาชาติคาดว่า ประชากรของโลกจะเพิ่มขึ้นเป็นเกือบ 1 หมื่นล้านคน ในอีก 30 ปีข้างหน้า ทำให้เกิดความต้องการอาหารเพิ่มขึ้นจากปัจจุบันถึงร้อยละ 70 โดยการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกส่วนใหญ่จะอยู่ในภูมิภาคแอฟริกาและเอเชียเป็นหลัก ภาคการเกษตรจึงมีบทบาทสำคัญในการผลิตอาหารเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรในอนาคต ซึ่งมีแนวโน้มความต้องการจะแตกต่างไปจากที่ผ่านมาในอดีต กล่าวคือ ผู้บริโภคในอนาคตจะมีรายได้สูงขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงมีความคาดหวังและต้องการอาหารที่มีคุณภาพสูงมากกว่าอาหารที่ผลิตมาจากระบบ Mass Production ซึ่งหมายถึง อาหารอินทรีย์ที่มีการผลิตและแปรรูปภายใต้กระบวนการที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งต้องการรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ มีความน่าสนใจ และดึงดูดความต้องการบริโภค ซึ่งเป็นโอกาสของภาคเกษตรของไทยในการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อหล่อเลี้ยงประชากรไม่เพียงเฉพาะภายในประเทศ แต่รวมถึงประชากรในภูมิภาคและทั่วโลก โดยต้องอาศัยเทคโนโลยีมาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าสูง เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปจากการเป็นสังคมเมืองของประชากรที่มีรายได้สูงขึ้น รวมทั้งสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้แก่เกษตรกรผู้ผลิตเองด้วย

การคาดการณ์ประชากรของโลก

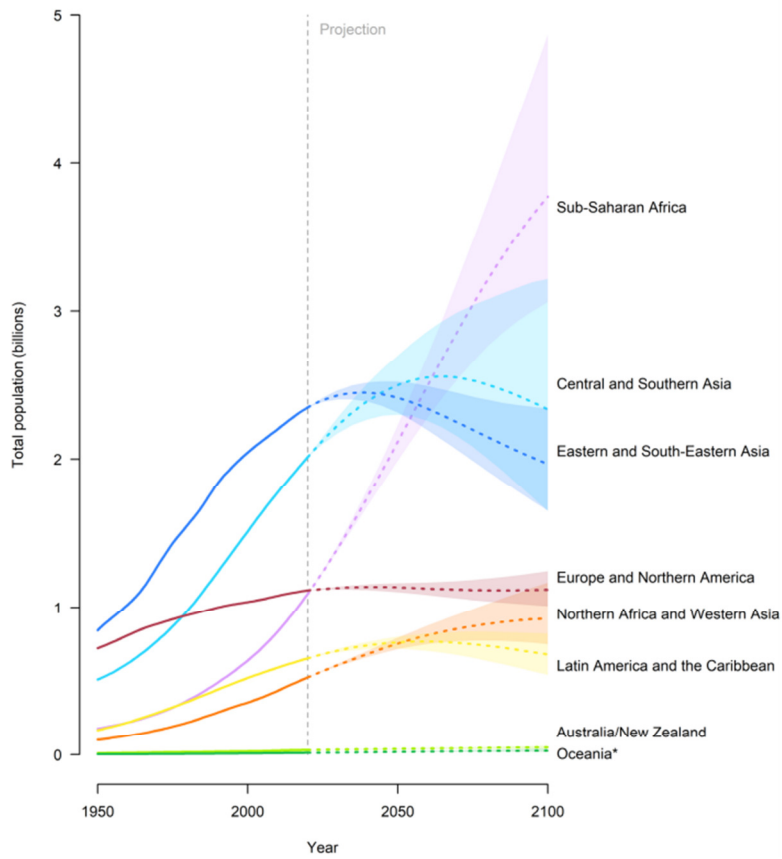
รายงาน World Population Prospects 2019 ขององค์การสหประชาชาติระบุว่า ประชากรของโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น 9.7 พันล้านคนในปี 2050 (พ.ศ. 2593) จากปัจจุบันที่มีจำนวนประชากรราว 7.7 พันล้านคนหรือเพิ่มขึ้นราวร้อยละ 30 (รูปที่ 1) เมื่อพิจารณารายภูมิภาคจะพบว่า แอฟริกาเป็นภูมิภาคที่มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรมากที่สุดจาก 1.0 พันล้านคนในปัจจุบัน เป็น 2.1 พันล้านคนในปี 2593 หรือเพิ่มขึ้นกว่า 2 เท่า รองลงมาเป็นภูมิภาคเอเชียกลางและเอเชียใต้จะเพิ่มขึ้นจาก 2.0 พันล้านคน เป็น 2.5 พันล้านคน ส่วนเอเชียตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้รวมถึงประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันเป็นภูมิภาคที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดโดยเฉพาะประเทศจีน จะเพิ่มขึ้นจาก 2.3 พันล้านคน เป็น 2.4 พันล้านคน (รูปที่ 2) เมื่อพิจารณาประเทศ จะเห็นว่า อินเดียเป็นประเทศที่จะมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุดราว 300 ล้านคน รองลงมาเป็นไนจีเรีย 200 ล้านคน ปากีสถาน 120 ล้านคน คองโก 120 ล้านคน และเอธิโอเปีย 90 ล้านคน (รูปที่ 3) และเมื่อพิจารณาแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรตามกลุ่มอายุจะพบว่า กลุ่มอายุ 25 – 64 ปี จะมีจำนวนมากที่สุด แต่กลุ่มที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงที่สุดคือ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป (รูปที่ 4) ซึ่งการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกจะเกิดขึ้นพร้อมการขยายตัวของเมือง (Urbanization) รายงานของ World Economic Forum ระบุว่า ในปี 2593 ประชากรร้อยละ 68 จะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ ทำให้ชนชั้นกลางมีจำนวนมากขึ้นจากรายได้ที่สูงขึ้น ส่งผลให้รูปแบบความต้องการอาหารเปลี่ยนแปลงไปตามฐานะทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอาหารคุณภาพสูง เช่น อาหารอินทรีย์ และผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์

รูปที่ 1 ประมาณการจำนวนประชากรของโลก

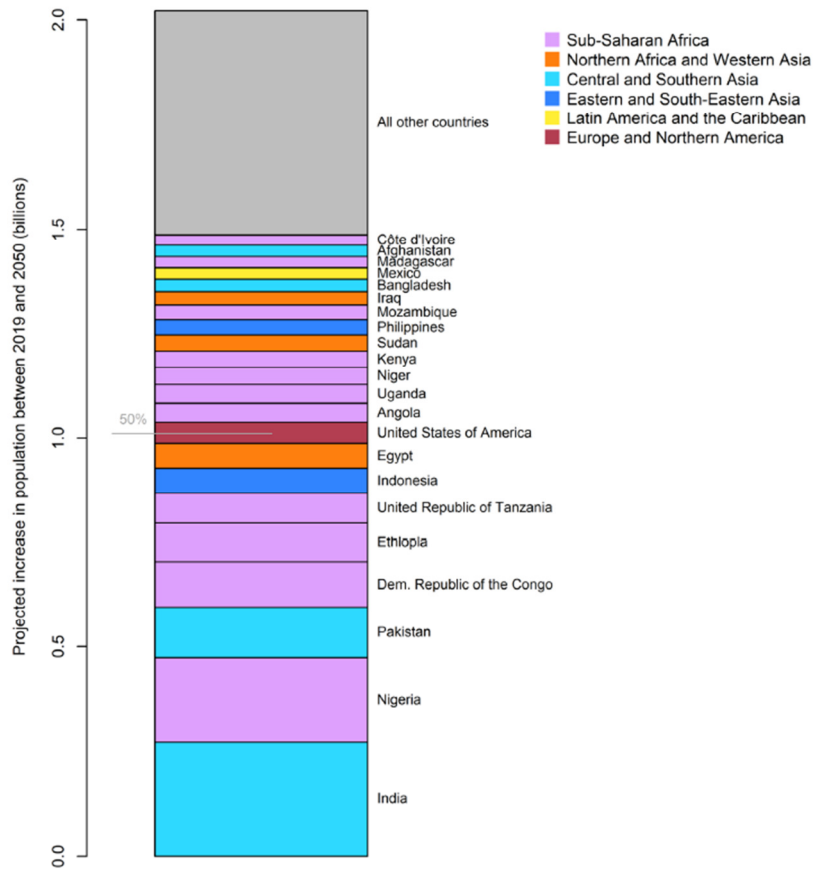
ที่มา : World Population Prospects 2019, United Nations

รูปที่ 2 ประมาณการจำนวนประชากรรายภูมิภาค

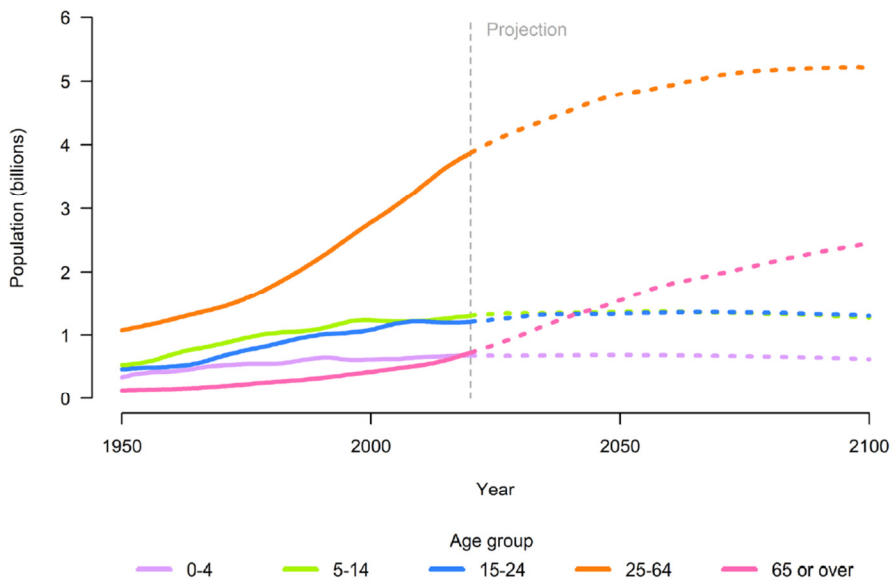
ที่มา : World Population Prospects 2019, United Nations

รูปที่ 3 ประมาณการจำนวนประชากรรายประเทศ

ที่มา : World Population Prospects 2019, United Nations

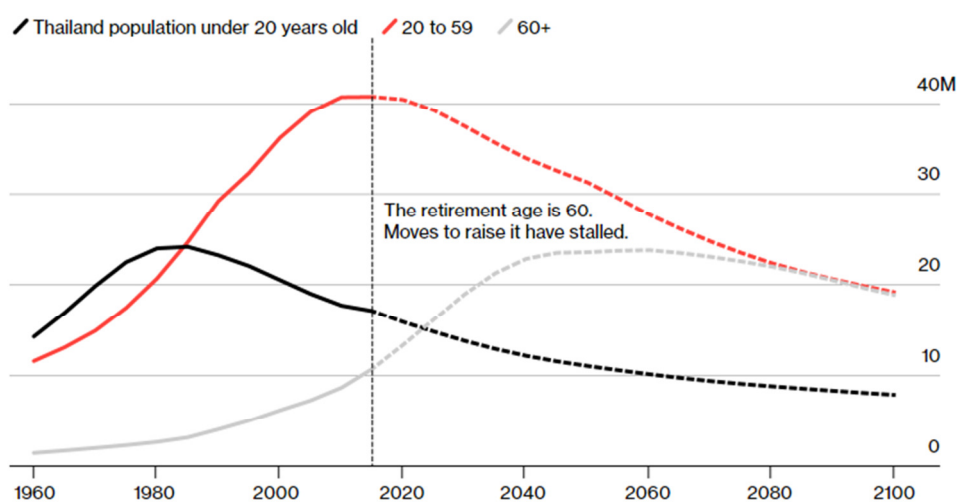
รูปที่ 4 ประมาณการจำนวนประชากรรายอายุ

ที่มา : World Population Prospects 2019, United Nations

เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรของไทยพบว่า ปัจจุบันอยู่ที่ 69,310,827 คน คิดเป็นร้อยละ 0.9 ของจำนวนประชากรโลก โดยมีการคาดการณ์ว่า ประชากรไทยจะเพิ่มขึ้นสูงสุดเป็น 69,685,486 คน ในปี 2568 ก่อนที่จะมีแนวโน้มลดลงเหลือ 65,372,345 คน¹ ในปี 2593 เป็นผลจากอัตราการเกิดของคนไทยเริ่มลดลงตั้งแต่ทศวรรษ 2510 ที่ไทยดำเนินนโยบายจำกัดความยากจน ส่งผลให้ประชากรมีลูกน้อยลง เห็นได้จากจำนวนประชากรอายุต่ำกว่า 20 ปี ที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชากรวัยแรงงานของไทยลดลงในระยะยาว (รูปที่ 5) ดังนั้น ข้อเสนอแนะการผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูงของบทความนี้จะไม่ใช่การผลิตเพื่อตลาดในประเทศไทยเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการผลิตเพื่อรองรับความต้องการของประชากรโลก คำถามสำหรับประเทศไทยคือพร้อมหรือยังที่จะผลิตอาหารเลี้ยงคนทั้งโลก Are you ready to feed the world?

รูปที่ 5 ประมาณการจำนวนประชากรของไทย

ที่มา : Margo Towie, Jason Clenfield and Hannah Dormido (2019)

ภาพรวมภาคเกษตรของไทย

จำนวนแรงงาน

จากข้อมูลการสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2561 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า จำนวนแรงงานในภาคเกษตรมีจำนวนประมาณ 12.8 ล้านคน จากจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดราว 38.3 ล้านคน โดยแรงงานภาคเกษตรมีเพียง 1.0 ล้านคน หรือร้อยละ 8 เท่านั้นที่เป็นแรงงานในระบบ ขณะที่แรงงานกว่า 11.8 ล้านคน หรือร้อยละ 92 ในภาคเกษตรเป็นแรงงานนอกระบบ (รูปที่ 6) สะท้อนให้เห็นว่า แรงงานเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ไม่มีความมั่นคงทางรายได้ และไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน

^๑ <https://thestandard.co/thailand-population/>

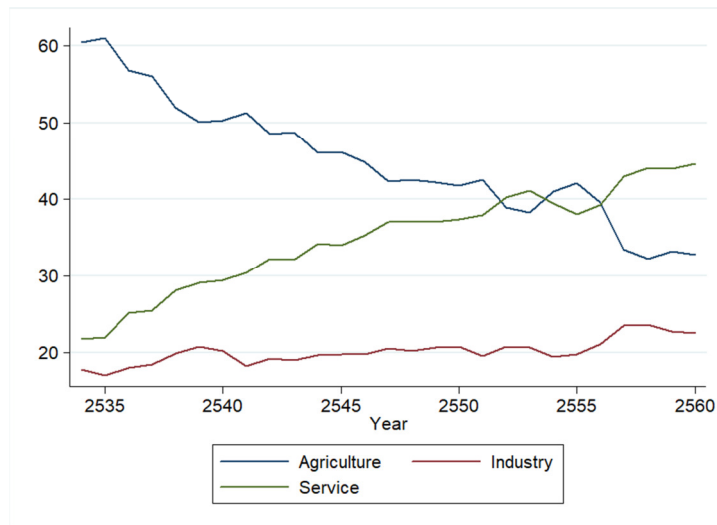
รูปที่ 6 จำนวนแรงงานในระบบและนอกระบบ

อุตสาหกรรม	ยอดรวม	ผู้มีงานทำ					
		แรงงานในระบบ			แรงงานนอกระบบ		
		รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
ยอดรวม	38,301.0	17,111.4	9,190.0	7,921.4	21,189.6	11,679.9	9,509.7
เกษตรกรรม การป่าไม้และการประมง	12,799.4	1,044.4	643.0	401.4	11,754.9	6,799.2	4,955.8
การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน	71.5	67.6	54.0	13.6	3.9	3.1	0.8
การผลิต	6,157.3	4,800.3	2,556.1	2,244.2	1,357.0	608.3	748.7
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	123.6	123.6	87.7	35.9	-	-	-
การจัดหาน้ำ การจัดการและบำบัดน้ำเสีย	79.9	62.6	37.3	25.3	17.3	10.2	7.1
การก่อสร้าง	2,072.2	1,050.7	880.0	170.7	1,021.5	865.0	156.5
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมยานยนต์	6,237.5	2,712.8	1,448.2	1,264.6	3,524.7	1,672.1	1,852.6
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า	1,293.9	774.1	591.2	182.9	519.8	488.8	31.0
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	2,797.6	976.5	348.6	627.9	1,821.2	637.0	1,184.2
ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	188.0	170.5	105.6	64.9	17.4	11.4	6.0
กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย	501.3	474.3	197.7	276.7	27.0	15.3	11.7
กิจการด้านอสังหาริมทรัพย์	179.3	133.2	59.4	73.8	46.0	24.4	21.7
กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	395.8	303.8	148.9	155.0	92.0	63.4	28.6
กิจกรรมการบริหารและการบริการสนับสนุน	542.6	471.7	257.9	213.9	70.8	45.5	25.4
การบริหารราชการ และการป้องกันประเทศ ฯ	1,624.0	1,580.7	977.1	603.6	43.3	27.3	16.0
การศึกษา	1,168.0	1,115.1	385.5	729.7	52.8	18.1	34.7
งานด้านสุขภาพและสังคมสงเคราะห์	651.9	602.3	135.9	466.5	49.6	8.1	41.5
ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ	243.6	121.5	64.5	57.0	122.1	72.7	49.4
กิจกรรมบริการด้านอื่นๆ	898.6	274.6	137.6	137.0	624.0	302.9	321.1
กิจกรรมการจ้างงานในครัวเรือนส่วนบุคคล	191.1	171.6	31.0	140.6	19.5	3.8	15.7
กิจกรรมขององค์การระหว่างประเทศ	5.1	5.1	1.7	3.4	-	-	-
ไม่ทราบ	78.9	74.3	41.3	33.0	4.6	3.3	1.4

ที่มา : การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2561 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาการเคลื่อนย้ายของแรงงานพบว่า เริ่มมีการย้ายออกจากภาคเกษตรอย่างมีนัยสำคัญในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา โดยมีทั้งปัจจัยผลึกและปัจจัยดึงที่ทำให้เกิดแนวโน้มดังกล่าว ปัจจัยผลึกนั้นเกิดขึ้นในภาคเกษตรเองสืบเนื่องจากนโยบายการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าทำการเพาะปลูกช่วงทศวรรษ 2490 ทำให้เกิดการถางป่าเพื่อพื้นที่การเกษตร ร่วมกับการใช้ปุ๋ยและสารเคมีอย่างเข้มข้นเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในช่วงทศวรรษ 2510 จนทำให้เกิดผลกระทบทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ดินเสื่อมคุณภาพ และอากาศแปรปรวน จึงเป็นปัจจัยหลักให้แรงงานในภาคเกษตรเคลื่อนย้ายเข้ามาในเมืองเพื่อประกอบอาชีพอื่น ซึ่งในช่วงเดียวกันนั้นประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม (Industrialization) ตั้งแต่ปี 2504 เรื่อยมาจนกระทั่งมีการตั้ง Eastern Seaboard ในปี 2525 ประเทศไทยจึงเข้าสู่ช่วงการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับร้อยละ 9 ต่อปี ในช่วงปี 2530 – 2540 สูงที่สุดในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย จนได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นหนึ่งใน East Asian Miracle กลายเป็นปัจจัยดึงให้แรงงานออกนอกภาคเกษตรเพื่อเข้ามาหาโอกาสการทำงานในเมือง อย่างไรก็ตาม ภาคอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วกลับไม่สามารถดูดซับแรงงานจำนวนมากจากภาคเกษตรได้ เห็นได้จากสัดส่วนผู้มีงานทำของภาคอุตสาหกรรมที่ค่อนข้างคงที่ตลอดช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมา (รูปที่ 7) เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะ แรงงานภาคเกษตรจึงต้องเข้าไปทำงานในภาคบริการแทน และส่วนใหญ่เป็นอาชีพนอกระบบ เช่น หาบเร่แผงลอย รับจ้าง ก่อสร้าง และพนักงานบริการ จึงกล่าวได้ว่าการเคลื่อนย้ายแรงงานของไทยเกิดขึ้นระหว่างภาคเกษตรและบริการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันสัดส่วนผู้มีงานทำอยู่ในภาคบริการมากที่สุดร้อยละ 45 ภาคเกษตรร้อยละ 33 และภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 22

รูปที่ 7 สัดส่วนการจ้างงานของไทย (ปี 2534 – 2560)

ที่มา : World Development Indicators, World Bank (2018)

มูลค่าทางเศรษฐกิจ

มูลค่าทางเศรษฐกิจของภาคเกษตรวัดจากสัดส่วนต่อ GDP ลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงหลังทศวรรษ 2500 สวนทางกับสัดส่วนต่อ GDP ของภาคอุตสาหกรรม (รูปที่ 8) เป็นผลมาจากแรงงานเคลื่อนย้ายออกนอกภาคเกษตรและนโยบายเน้นพัฒนาภาคอุตสาหกรรมดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น เมื่อพิจารณาข้อมูลภาคเกษตรในปัจจุบันพบว่า มี GDP มูลค่า 1.3 ล้านล้านบาท จากมูลค่า GDP ของไทยที่ 15 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 8.5 ของ GDP รวม โดยมีมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรรวม 0.7 ล้านล้านบาท และสินค้าส่งออกที่สำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ผลไม้สด และไก่แปรรูป (รูปที่ 9)

รูปที่ 8 สัดส่วน GDP ของไทย

ที่มา : World Development Indicators, World Bank (2018)

ข้อมูลที่น่าสนใจ เกษตรกรรมไทย

จำนวน เกษตรกร 12.5 ล้านคน **GDP** ภาคเกษตรกรรม 1.3 ล้านล้านบาท

สินค้าเกษตรส่งออก 5 อันดับแรก

- 1 ข้าว **182,082** ล้านบาท
- 2 ยางพารา **147,343** ล้านบาท
- 3 มันสำปะหลัง **99,798** ล้านบาท
- 4 ผลไม้สด **85,181** ล้านบาท
- 5 ไข่แปรรูป **78,016** ล้านบาท

สินค้าประเภทอื่นส่งออก 5 อันดับแรก

- 1 คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ **390,653** ล้านบาท
- 2 รถยนต์ **341,436** ล้านบาท
- 3 ชิ้นส่วนยานยนต์ **261,460** ล้านบาท
- 4 แผงวงจรรวม **255,308** ล้านบาท
- 5 น้ำมันปิโตรเลียมแปรรูป **252,232** ล้านบาท

รู้หรือไม่ 🇳🇱 ประเทศเนเธอร์แลนด์ มีมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตร มากกว่าไทย 4 เท่า

จำนวนเกษตรกร	มูลค่าส่งออกสินค้าเกษตร	มูลค่าส่งออกต่อ 1 คน
เนเธอร์แลนด์ 0.1 ล้านคน	เนเธอร์แลนด์ 3.1 ล้านล้านบาท	เนเธอร์แลนด์ 31.0 ล้านบาท
ไทย 12.5 ล้านคน	ไทย 0.7 ล้านล้านบาท	ไทย 5.6 หมื่นบาท

โดยสินค้าเกษตรที่ส่งออกมากที่สุดของเนเธอร์แลนด์คือ 🌻 ไม้ดอกไม้ประดับ มูลค่า 314,530 ล้านบาท

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, CBS Wageningen Economic Research, Worldstopexports

FX Rate EUR/THB = 34.3, USD/THB = 30.76

ญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 3 ของโลก มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวประมาณ 50,210 เหรียญสหรัฐ สูงกว่าประเทศไทยเกือบ 8 เท่า (ไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 6,610 เหรียญสหรัฐ) เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในระดับสูง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางด้านการเงินและการประกันภัยที่ช่วยผลักดันภาคบริการให้เป็นอุตสาหกรรมหลักที่ครองสัดส่วน GDP ถึงร้อยละ 70 นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังมีชื่อเสียงเรื่องผลผลิตทางการเกษตรมูลค่าสูงจนเป็น Luxury Product และเป็นที่ต้องการของคนที่มีกำลังซื้อสูงที่นิยมซื้อเป็นของขวัญ ซึ่งบางชนิดมีราคาสูงที่สุดในโลก ยกตัวอย่างเช่น เมลอนจากฮอกไกโดสามารถขายได้ในราคาลูกละ 22,500 เหรียญสหรัฐ หรือราว 7 แสนบาท มะม่วงมियाซากิ ที่มีผลสีแดงทับทิมขายได้ในราคาลูกละ 2,500 เหรียญสหรัฐ หรือเกือบ 8 หมื่นบาท และสตรอเบอร์รี่ขาวพันธุ์ Shirou Houseki (White Jewel) ขายได้ในราคาลูกละ 40 เหรียญสหรัฐ หรือราว 1,200 บาท (รูปที่ 10)

รูปที่ 10 ผลไม้มูลค่าสูงของญี่ปุ่น

ที่มา : <https://www.businessinsider.com/japanese-melons-cost-price-so-expensive-japan-2019-6>
<https://www.fukuoka-now.com/en/news/miyazaki-mango-selling-%C2%A5108000/>
<https://www.odditycentral.com/foods/white-jewel-the-japanese-white-strawberries-worth-their-weight-in-gold.html>

มูลค่าของผลผลิตเหล่านี้เกิดจากวิธีการปลูกที่ใช้ความพิถีพิถันอย่างมาก ซึ่งแตกต่างจากวิธีการผลิตทั่วไปที่เน้นปริมาณการผลิต (Mass Production) แต่ขายได้ในราคาต่ำเหมือนกับผลผลิตทั่วไปของประเทศไทย รวมทั้งการสร้างเรื่องราวและสร้างแบรนด์ให้มีความน่าสนใจผ่านการช่วยประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ ยกตัวอย่างเช่น มะม่วงมียาซากิในจังหวัดมียาซากิบนเกาะคิวชูทางตอนใต้สุดของญี่ปุ่น มีวิธีการปลูกมะม่วงเริ่มต้นจากการนำต้นพันธุ์มาเพาะในโรงเรือนที่มีการควบคุมอุณหภูมิ ซึ่งต้นมะม่วงจะมีความสูงไม่เกิน 2 เมตร เมื่อมะม่วงออกดอกจะใช้ผึ้งในโรงเรือนเพื่อผสมเกสร เมื่อช่อดอกติดลูก เกษตรกรจะเลือกเก็บลูกอ่อนมะม่วงที่สมบูรณ์ไว้เพียงลูกเดียวต่อหนึ่งช่อและใช้ตะขอที่ผูกกับเชือกที่ห้อยมาจากหลังคาเกี่ยวช่อดอกไว้เพื่อช่วยพยุงลูกมะม่วงที่จะใหญ่ขึ้น และจะใช้ตาข่ายห่อหุ้มมะม่วงไว้ เมื่อมะม่วงสุกได้ที่จะหลุดออกจากขั้วหล่นลงมาบนตาข่ายที่รองรับอยู่ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของมะม่วงชนิดนี้ที่ต้องรอให้สุกเองตามธรรมชาติจึงจะมีรสชาติที่ดีที่สุด

รูปที่ 11 มะม่วงมียาซากิและการประมูล

ที่มา : The Japan Times

รัฐบาลท้องถิ่นของญี่ปุ่นมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการสร้างเรื่องราวและแบรนด์ให้กับมะม่วงมียาซากิ จนมีชื่อเสียงไปทั่วโลก โดยมีการให้ประมูลภายใต้แบรนด์ “Taiyo no Tamago” (Egg of the sun) เพื่อรับรองคุณภาพของมะม่วง ซึ่งจะให้กับผลผลิตมะม่วงที่ผ่านเกณฑ์ 1) น้ำหนักจะต้องมากกว่า 350 กรัม 2) มีความหวานมากกว่าร้อยละ 15 และ 3) ต้องไม่มีรอยขีดข่วนบนผิวมะม่วง จึงจะได้รับอนุญาตให้ขายภายใต้แบรนด์ดังกล่าว ผู้บริโภคส่วนใหญ่มักจะซื้อมะม่วงมียาซากิเป็นของฝากของขวัญในโอกาสพิเศษ ทำให้มะม่วงขายได้ในราคาสูง ส่วนด้านเกษตรกรมีแรงจูงใจในการผลิตมะม่วงให้มีคุณภาพสูงโดยไม่ได้เน้นปริมาณ เนื่องจากมีรัฐบาลช่วยสนับสนุนการขายให้ได้ราคาอยู่แล้ว

เนเธอร์แลนด์

เนเธอร์แลนด์เป็นประเทศที่มีชื่อเสียงด้านการเกษตรมายาวนาน จากการเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา ทั้งที่มีพื้นที่เพียง 41,543 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเล็กกว่าประเทศไทย 12 เท่า ข้อมูลจาก National Geographic ระบุว่า ผลผลิตมันฝรั่งเฉลี่ยทั่วโลกอยู่ที่ 9 ตันต่อเอเคอร์ (2.5 ไร่) แต่ผลผลิตมันฝรั่งของเนเธอร์แลนด์อยู่ที่ 20 ตันต่อเอเคอร์ โดยที่ใช้น้ำน้อยกว่าการเกษตรทั่วไปร้อยละ 90 และแทบจะไม่ใช้สารเคมีในการเพาะปลูกเลย วิธีการที่เนเธอร์แลนด์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตคือ การปลูกในโรงเรือนขนาดใหญ่ (Industrial Greenhouses) บางแห่งครอบคลุมพื้นที่ถึง 175 เอเคอร์ ทำให้สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมในการเพาะปลูกได้ทั้งหมด เช่น อุณหภูมิ ความชื้นในดิน และการใช้น้ำ จึงเป็นปัจจัยให้ภาคเกษตรของเนเธอร์แลนด์ผลิตสินค้าได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ

รูปที่ 12 พื้นที่เพาะปลูกของเนเธอร์แลนด์

ที่มา : National Geographic (2017)

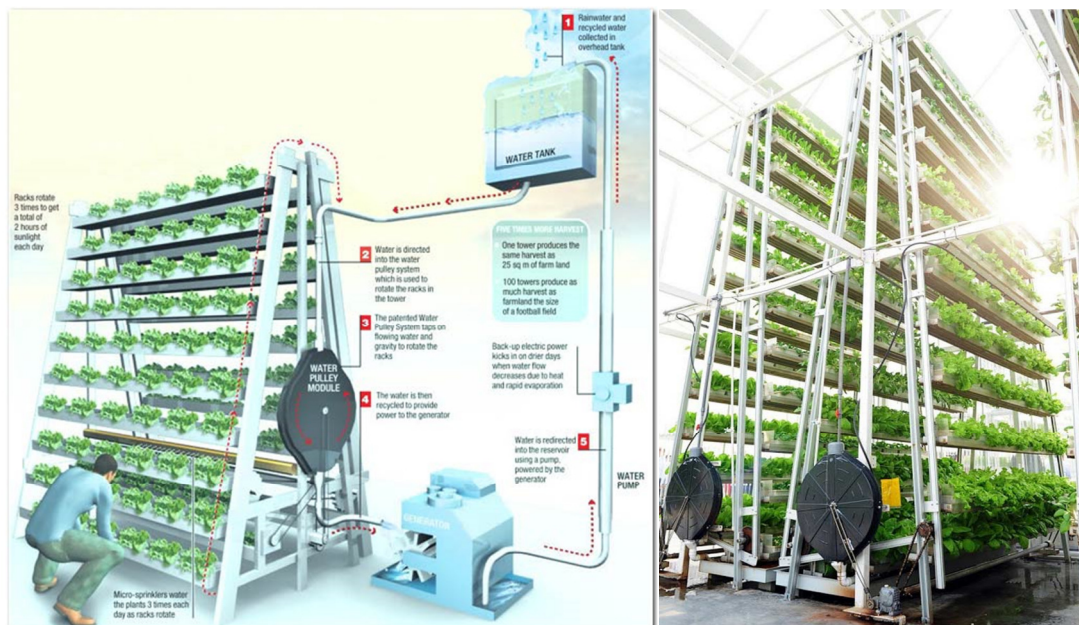
ปัจจัยต่อมาที่สนับสนุนการเป็นผู้นำด้านการเกษตรของเนเธอร์แลนด์คือ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น แทรคเตอร์ไร้คนขับ โดรนสำรวจพื้นที่ (Scanning Drone) วัคซีนปศุสัตว์ และแสงไฟ LED ที่ใช้ในโรงเรือน เพื่อเพิ่มผลผลิตที่สร้างจากมหาวิทยาลัย Wageningen ใน Food Valley ซึ่งเป็นชื่อเรียกพื้นที่บริเวณมหาวิทยาลัยที่สร้างธุรกิจการเกษตรและสตาร์ทอัพมากมาย ลักษณะเดียวกับที่มหาวิทยาลัย Stanford ใน Silicon Valley สร้างสตาร์ทอัพด้านเทคโนโลยีของสหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัย Wageningen มีเป้าหมายที่จะสร้างสตาร์ทอัพและส่งงานวิจัยในห้องแล็บออกสู่ตลาดด้วยการตั้งศูนย์บ่มเพาะสตาร์ทอัพชื่อว่า StartLife ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านการเป็นผู้ประกอบการ ตัวอย่างธุรกิจสตาร์ทอัพที่เกิดขึ้นจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้ เช่น The Algae Factory เป็นบริษัทแรกที่ผลิตช็อกโกแลตสำหรับขาย และ Pherobank พัฒนาและจำหน่ายน้ำหอมฟีโรโมนจากแมลงกว่า 150 ชนิด ซึ่งส่วนใหญ่สกัดมาจากผีเสื้อกลางคืน

สิงคโปร์

เมื่อก้าวถึงประเทศสิงคโปร์ คนส่วนใหญ่มักจะคิดถึงประเทศพัฒนาแล้วขนาดเล็กที่ใหญ่กว่าจังหวัดนนทบุรีเล็กน้อย เป็นศูนย์กลางการเงินการค้าของภูมิภาคอาเซียน และเป็นประเทศที่สร้างชาติจากโลกที่สามมาสู่โลกที่หนึ่งภายในเวลาเพียง 50 ปี นับจากวันที่สิงคโปร์ก่อตั้งประเทศเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2508 ถึงแม่สิงคโปร์จะมีความเจริญในทุกด้าน แต่ปัจจุบันต้องนำเข้าอาหารราวร้อยละ 90 แสดงให้เห็นถึงการพึ่งพาต่างประเทศมากเกินไป สิงคโปร์จึงมีนโยบายเริ่มสร้างความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) ภายในประเทศ โดยใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาหล่อเลี้ยงประชากรสิงคโปร์ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ 30 by 30 vision เพื่อเพิ่มสัดส่วนการผลิตอาหารภายในประเทศจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 30 ภายในปี 2530²

ตัวอย่างของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตรของสิงคโปร์คือ การปลูกพืชในเมือง (Vertical Farming) ของฟาร์ม Sky Greens ซึ่งได้รับการรับรอง Singapore Standard 632 (SS 632) หรือมาตรฐานการปลูกพืชอินทรีย์ในเมืองเป็นแห่งแรกของโลก โดยระบบของการปลูกพืชนี้เรียกว่า A-Go-Gro เป็นการปลูกพืชบนโครงรูปตัว A ที่มีความสูงราว 6 เมตร แต่ละโครงจะมีรางปลูกพืช 22 – 26 ราง ซึ่งจะเคลื่อนที่ขึ้นลงเพื่อให้พืชได้รับแสงอย่างทั่วถึง ซึ่งอาศัยพลังงานจากน้ำที่ไหลลงมาจากที่เก็บน้ำฝนด้านบนในลักษณะหมุนเวียนโดยไม่มีการปล่อยของเสียออกมาในโรงเรือน จึงมีประสิทธิภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และไม่ก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน ปัจจุบันฟาร์มแห่งนี้มีพืชที่ปลูกหลายชนิด เช่น กะหล่ำปลี ผักโขม ผักกาดหอม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังผลิตโครงรูปตัว A จำหน่ายให้แก่เกษตรกรอื่นด้วยในราคา 10,000 เหรียญสหรัฐ หรือราว 3 แสนบาท

รูปที่ 13 Vertical Farming ของสิงคโปร์

ที่มา : <https://permaculturenews.org/2014/07/25/vertical-farming-singapores-solution-feed-local-urban-population/>

2

<https://www.straitstimes.com/singapore/spore-sets-30-goal-for-home-grown-food-by-2030>

นอกจากนี้ สิงคโปร์ยังมีความก้าวหน้าด้านปศุสัตว์ ซึ่งถือเป็นแหล่งอาหารสำคัญของประเทศเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น เขต Woodlands ทางตอนเหนือของประเทศ มีการทำฟาร์มเลี้ยงไก่ไข่ที่ใช้ระบบอัตโนมัติทั้งหมด ภายในโรงเลี้ยง มีคนงานเพียงคนเดียวที่ทำหน้าที่หมักมูลไก่ในโรงเรือนเป็นแก๊ส ลักษณะพิเศษของไข่ไก่ของฟาร์มแห่งนี้คือ เป็นไข่พาสเจอร์ไรส์ที่ปลอดจากเชื้อ Salmonella สาเหตุของโรคท้องร่วง และเชื้อไข้หวัดนกที่สามารถซึมผ่านเปลือกไข่เข้าไปข้างใน ทำให้สามารถรับประทานไข่ดิบได้ โดยปกติการพาสเจอร์ไรส์จะต้องใช้ความร้อน 60 – 80 องศาเซลเซียส ซึ่งจะทำให้ไข่สุกได้เลย แต่สิงคโปร์มีเทคโนโลยีการพาสเจอร์ไรส์ไข่ให้สามารถคงสภาพเป็นไข่ดิบอยู่ โดยใช้วิธีการผ่านน้ำร้อนและน้ำเย็นลักษณะเดียวกับการแช่อบเซนของญี่ปุ่น นอกจากนี้จะทำให้ผลผลิตมีคุณภาพแล้วยังสามารถขายได้ในราคาสูงกว่าปกติ โดยไข่ไก่สด 1 แพค มี 10 ฟองของสิงคโปร์ขายในราคา 5.40 เหรียญสหรัฐ หรือราว 160 บาท เฉลี่ยฟองละ 16 บาท นอกจากนี้ ยังมีผลิตภัณฑ์ไข่อื่น ๆ ที่ทำเป็นพาสเจอร์ไรส์ เช่น Poached Eggs ไข่ต้ม ไข่ลวก ไข่ในน้ำซีอิ๊ว และ Tamagoyaki หรือไข่ม้วนญี่ปุ่น

รูปที่ 14 ไข่ไก่พาสเจอร์ไรส์ของสิงคโปร์

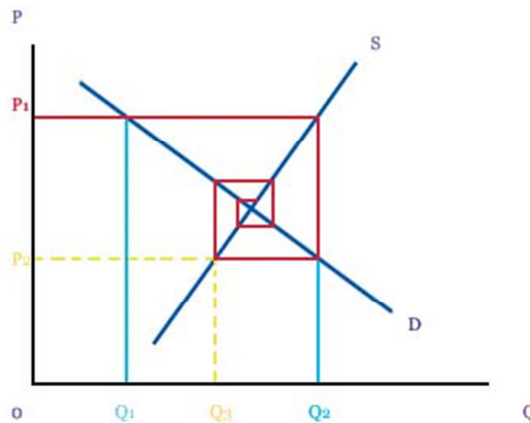

ที่มา : <https://www.eggstory.com.sg/>

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตร

ประเทศไทยมีชื่อเสียงด้านการปลูกข้าวมาเป็นเวลานาน ผู้คนทั่วโลกต่างรู้จักข้าวหอมมะลิของไทย และยกย่องว่าเป็นข้าวที่อร่อยที่สุดในโลก³ แต่ในความเป็นจริงชาวนาที่ผลิตข้าวที่ดีที่สุดในโลกกลับเป็นผู้ที่ยากจนที่สุดในประเทศไทย สะท้อนให้เห็นว่า การเกษตรของไทยยังมีปัญหาด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร เนื่องจากที่ผ่านมาเกษตรกรจะเน้นผลิตให้ได้ปริมาณมาก แต่สุดท้ายขายได้ในราคาต่ำ เพราะธรรมชาติของสินค้าเกษตรมีความผันผวนด้านราคาสูง ซึ่งอธิบายทางเศรษฐศาสตร์ด้วยทฤษฎีใยแมงมุม (The Cobweb Theorem) (รูปที่ 15) โดยจุดเริ่มต้นอยู่ที่การผลิตสินค้า Q_1 ขายได้ที่ P_1 ในราคาสูงกว่าจุดดุลยภาพ ทำให้ในฤดูกาลถัดไปเกษตรกรผลิตสินค้าออกมาที่ Q_2 เพื่อคาดหวังราคา P_1 แต่สถานการณ์ได้เปลี่ยนไปแล้ว เนื่องจากทุกคนมีแรงจูงใจที่จะผลิตสินค้าออกมาเหมือนกัน ทำให้ราคาลดลงมาอยู่ที่ P_2 เมื่อราคาตกต่ำลง ในฤดูกาลถัดไปเกษตรกรจะผลิตสินค้าออกมาน้อยลง ทำให้ราคาขยับสูงขึ้นอีกเป็นวงจรเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนกว่าราคาและปริมาณจะเข้าสู่จุดดุลยภาพ ดังนั้น วิธีแก้ปัญหานี้คือ จะต้องออกจากวงจรของทฤษฎีใยแมงมุม โดยเปลี่ยนการผลิตสินค้าที่เน้นปริมาณ แต่เปลี่ยนไปผลิตสินค้าที่เน้นราคาจากการสร้างมูลค่าเพิ่มแทน

รูปที่ 15 ทฤษฎีใยแมงมุม

ที่มา : <http://www2.fpo.go.th/S-l/Source/ECO/ECO19.htm>

3

<https://www.lonelyplanet.com/news/2016/12/09/official-thailands-jasmine-rice-best-world/>

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เคยตรัสไว้เมื่อกว่า 30 ปีก่อนว่า “**ข้าวแทนที่จะขายเป็นถั่วหรือเป็นกระสอบ ความจริงน่าจะนำมาทำแพกเกจจิ้ง ทำเรื่องการตลาด**”⁴ แสดงให้เห็นถึงพระวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลในการพัฒนาข้าวของไทยให้มีมูลค่าสูงขึ้นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวนา แต่เวลาผ่านมาจนถึงวันนี้ ประเทศไทยและชาวนาไทยยังคงประสบปัญหาเหมือนกับเมื่อ 30 ปีก่อน เนื่องจากไม่ได้มีการส่งเสริมอย่างจริงจังจากรัฐบาล ซึ่งมุ่งเน้นแต่จะพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ข้อมูลทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นแล้วว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยเป็นได้แค่ฐานการผลิตของต่างชาติและไม่มีนวัตกรรมของตนเอง ส่วนนโยบายการเกษตรรัฐบาลกลับไปเน้นนโยบายพยุหราคาสินค้าเกษตร ซึ่งสร้างผลได้เพียงระยะสั้น แต่ไม่ได้เน้นการวิจัยและพัฒนาที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถพัฒนาผลผลิตให้มีมูลค่าสูง เห็นได้จากงบประมาณด้าน R&D ที่อยู่ในระดับต่ำมากมาเป็นเวลานาน ในช่วงปี 2542 - 2554 งบประมาณ R&D ของไทยอยู่ที่ระดับร้อยละ 0.23 ต่อ GDP⁵ เพิ่งจะขยับขึ้นมาใกล้เคียงร้อยละ 1 ของ GDP ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เทียบกับค่าเฉลี่ยงบประมาณ R&D ของโลกอยู่ที่ราวร้อยละ 2.3 ของ GDP และประเทศพัฒนาแล้วอย่างอิสราเอลที่มีความก้าวหน้าอย่างมากในด้านการเกษตรที่ร้อยละ 4.25 ของ GDP⁶ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุดในโลก ด้วยเหตุนี้ทำให้เกษตรกรไทยไม่สามารถพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว และรัฐบาลไม่สามารถนำพาประเทศให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางมานานกว่า 40 ปี

อย่างไรก็ดี แม้ไม่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาล ยังมีเกษตรกรบางกลุ่มที่สามารถใช้แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรจนประสบความสำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น ข้าวอิม แบรินด์ข้าวกล้องปลอดสารพิษคุณภาพสูงของ จ. มหาสารคาม ด้วยการสนับสนุนของนายกรณ์ จาติกวณิช อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในฐานะประธานโครงการเกษตรกรเข้มแข็งที่มีเป้าหมายสนับสนุนให้ชาวนาไทย อยู่ดีกินดี มีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้ โดยข้าวอิมประกอบด้วยข้าวกล้องพันธุ์พื้นเมืองจากทุ่งกุลาร้องไห้ 3 สายพันธุ์ ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ 105 ข้าวหอมมะลิแดง และข้าวหอมนิล บรรจุอยู่ในถุงสุญญากาศที่ชาวนาเป็นผู้ดูแลขั้นตอนการผลิตทั้งหมด และมีการสร้างสรรค์บรรจุภัณฑ์ (Packaging) ให้มีความน่าสนใจ โดยส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นอย่างเชือกฝ้ายและผ้าขาวม้า รวมทั้งกระเป๋าที่ทอจากต้นข้าว เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ส่วนช่องทางการจำหน่ายจะเน้นการขายให้ถึงมือลูกค้าโดยตรง ด้วยการจำหน่ายในศูนย์การค้าที่เน้นกลุ่มลูกค้ารายได้สูง เช่น Villa Market, Gourmet Market, Central Food Hall และ Tops Market รวมทั้งการจำหน่ายผ่าน E-commerce เช่น เว็บไซต์ Facebook และ Line เพื่อลดขั้นตอนพ่อค้าคนกลางภายใต้แนวคิด “From Farm to Fork” หรือ “จากนาสู่จาน” ทำให้รายได้ถึงมือชาวนาโดยตรง ราคาข้าวอิมขายในราคากิโลกรัมละ 120 บาท รายได้ถึงมือชาวนาในราคาเฉลี่ยตันละ 23,000 บาท เทียบกับการขายตามราคาตลาดที่ขายได้เพียงตันละ 8,000 – 9,000 บาท อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมภูมิปัญญาผ้าพื้นเมืองให้สามารถสร้างรายได้ในชุมชนอีกด้วย

4 <https://mgronline.com/smes/detail/9590000109416>

5 https://www.nesdb.go.th/article_attach/allwtn.pdf

6 <https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS>

รูปที่ 16 ข้าวอ้อม

100% PROFITS TO FARMERS

ข้าวอินทรีย์สีสดใหม่จากอีสาน ในถุงผ้าเสริมรายได้ชุมชน

ผ้าขาวม้าชุมชน
กลุ่มทอผ้าที่บ้าน
โนนชุมชนมีรายได้
จากการทอผ้า

ต้นทุนข้าว
โครงการฯ รับซื้อ
ข้าวปลอดสารเคมี
จากชาวนา เฉลี่ยราคา
23,000 บาท/ตัน

ต้นทุนบรรจุภัณฑ์
กลุ่มแม่บ้านมีรายได้
จากการเย็บผ้าขาวม้า
และค่าเย็บ 25 บาท/ถุง

ข้าวอ้อม 3 สี
ประกอบด้วย
ข้าวกล้องหอมมะลิ 60%
ข้าวกล้องหอมมะลิแดง 20%
ข้าวกล้องหอมนิล 20%

ข้าวอ้อมใบเตย
ประกอบด้วย
หอมใบเตย 100%
* มีจำนวนจำกัด

ข้าวอ้อมทับทิมชุมแพ
ประกอบด้วย
ข้าวกล้องหอมมะลิ 80%
ทับทิมชุมแพ 20%
* มีจำนวนจำกัด

8 857123 375018

44-2-02858-2-0002

ครั้งแรกในประเทศไทย กระเป๋าทอจากต้นข้าวหลังการเก็บเกี่ยว ตกแต่งโดยกลุ่ม FOUR FRIENDS

ใบเล็ก
12x7 นิ้ว
บรรจุข้าว 2 กก.
950 บาท

ใบใหญ่
14x9 นิ้ว
บรรจุข้าว 4 กก.
1,450 บาท

สินค้าพร้อมส่ง กุมภาพันธ์ 2562

น้ำหนักสุทธิ 1 กก.
บรรจุถุงผ้า
ราคา 150 บาท

ขนาดถุง
9x10 นิ้ว

น้ำหนักสุทธิ 4 กก.
บรรจุกระเป๋าผ้า
ราคา 550 บาท

ขนาดกระเป๋า
14x16 นิ้ว

สินค้าพร้อมส่ง 5 ธันวาคม 2561

061-017-7092

KasetKhemKhaeng@gmail.com

เกษตรเข้มแข็ง

www.immbrand.com

@immbrand

ที่มา : Facebook เกษตรเข้มแข็ง

การเป็นผู้ประกอบกิจการด้านเกษตร

ประเทศไทยมีตัวอย่างของการทำเกษตรที่ไม่เพียงเป็นเกษตรกร แต่สร้างให้ตัวเองเป็นนักธุรกิจการเกษตรอย่าง Coro Field ฟาร์มสไตล์ญี่ปุ่นแห่งแรกของไทยใน อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี ฟาร์มแห่งนี้เกิดขึ้นภายใต้แนวคิด Lifestyle Farming บนเนื้อที่ 104 ไร่ ภายในฟาร์มประกอบด้วยแปลงปลูก Coro House และ Coro Garden ร้านอาหาร Coro Cafe' ร้านจำหน่ายสินค้า Coro Market และพื้นที่สร้างสรรค์งานศิลปะ Coro Me โดยสินค้าขึ้นชื่อของที่นี่คือ Tomi Melon เป็นพืชตระกูลแตงสายพันธุ์ฮอกไกโดจากญี่ปุ่น มีเปลือกสีเหลืองทอง เนื้อสีเขียวฉ่ำวอล กลิ่นหอมอบอวล และรสชาติหวานกรอบ และ Holland Cherry Tomato มะเขือเทศสายพันธุ์เนเธอร์แลนด์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ Red Holland Cherry มีเปลือกบาง รสชาติเข้มข้น และ Yellow Holland Cherry มีสีเหลืองอมส้ม เปลือกหนา มีรสหวาน

แปลงปลูกชื่อ Coro House จะเป็นพื้นที่ปลูกเมลอนและมะเขือเทศขนาดใหญ่ที่ใช้เทคโนโลยีการปลูกจากอิสราเอลควบคุมการปลูกด้วยระบบคอมพิวเตอร์ทั้งหมด ส่วน Coro Garden จะเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ลูกค้าสามารถปลูกและเก็บผลผลิตด้วยตนเอง โดยจะแบ่งออกเป็น 2 โซน ได้แก่ Grow Zone และ Harvest Zone สำหรับ Coro Cafe' เป็นร้านอาหารที่ใช้ผักผลไม้ปลอดสารพิษจากในฟาร์มทั้งหมด เมนูเด็ดคือ สลัดผักออแกนิก และข้าวปลาสามารถ ส่วน Coro Market เป็นพื้นที่จำหน่ายสินค้าของฟาร์มทั้งหมด ทั้งเมลอนฮอกไกโด มะเขือเทศเนเธอร์แลนด์ ผักสลัด มันม่วงญี่ปุ่น แดงโม และผักผลไม้สดอื่น ๆ รวมทั้งผลิตภัณฑ์แปรรูปอย่างแยมเมลอน และน้ำสลัดสูตรเฉพาะของฟาร์ม และสุดท้ายคือ Coro Me เป็นพื้นที่ให้ลูกค้าทำกิจกรรมงานศิลปะ โดยฟาร์มจะให้ต้นไม้เล็ก 1 ต้น ลูกค้าสามารถนำไปตกแต่งด้วยกระถางและหินสีได้ตามใจชอบ

รูปที่ 17 ฟาร์ม Coro Field

ที่มา : <http://travel.trueid.net/detail/4xGnqAZxb2a> และ <https://travel.mthai.com/blog/125569.html>

แนวทางการส่งเสริมแรงงานไทยให้เป็นผู้ประกอบการ

ปัจจุบันกรมพัฒนาฝีมือแรงงานมีภารกิจเกี่ยวข้องกับภาคเกษตรผ่านการฝึกอบรมในอุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ ซึ่งอยู่ใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายของรัฐบาล โดยเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีมาสู่การแปรรูปการเกษตร การใช้เทคโนโลยีกับกระบวนการอาหาร การใช้หรือแปรรูปวัตถุดิบจากชีวภาพ อาหารเพื่อสุขภาพ การใช้ชีววิทยาสังเคราะห์ อุตสาหกรรมเกี่ยวกับชีวภาพ เชื้อเพลิงชีวภาพ และเคมีชีวภาพ ผลการดำเนินงาน ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2562 มีผู้เข้าฝึกอบรมแล้วจำนวน 3,651 คน ขณะที่สถานประกอบการฝึกอบรมแรงงานของตนเองจำนวน 233,477 คน (รูปที่ 18)

รูปที่ 18 ผลการดำเนินงานฝึกอบรม

กลุ่มอุตสาหกรรม		ผู้เข้าฝึก (คน)	สปก. (แห่ง)	พัฒนา พนง.(คน)
FIRST S-CURVE	ยานยนต์สมัยใหม่	9,050	740	315,101
	อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ	7,327	402	270,775
	ท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	12,003	1,123	392,653
	การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ	3,651	804	233,477
	แปรรูปอาหาร	6,095	912	494,357
NEW S-CURVE	หุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม	1,406	-	-
	โลจิสติกส์และการบิน	4,686	493	206,388
	เชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ	957	98	52,971
	การแพทย์ครบวงจร	1,267	90	27,658
	ดิจิทัล	1,279	123	48,633
อุตสาหกรรมอื่น ๆ	8,624	6,270	2,228,951	

ที่มา : สถิติการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2562

อย่างไรก็ดี การพัฒนาภาคเกษตรของไทยยังต้องอาศัยการส่งเสริมอีกมาก เห็นได้จากจำนวนการฝึกอบรมแรงงานภาคเกษตรส่วนที่กรมและสถานประกอบการดำเนินการทำได้เพียง 237,128 คน เทียบกับจำนวนแรงงานภาคเกษตรที่มีอยู่ราว 13 ล้านคน อีกทั้งจำนวนผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมถึงร้อยละ 98 เป็นแรงงานที่อยู่ในสถานประกอบการ มูลค่าเพิ่มที่แรงงานเหล่านั้นสร้างขึ้นจะตกอยู่กับเจ้าของกิจการ ไม่ได้กระจายมายังแรงงานส่วนใหญ่ โดยแรงงานได้รับเพียงค่าจ้าง ซึ่งไม่มีเพียงพอต่อการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของแรงงาน หากจะทำให้แรงงานได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง จะต้องเน้นการส่งเสริมให้แรงงานเป็นผู้ประกอบการเอง เพื่อสร้างผลผลิตที่มีมูลค่าเพิ่ม โดยมูลค่าเพิ่มนี้เองเป็นส่วนสำคัญของประเด็นทั้งหมด เนื่องจากจะช่วยทำให้ GDP ภาคเกษตรมีส่วนเพิ่มขึ้น และยังส่งผลให้ GDP ภาคบริการเพิ่มขึ้นด้วยจากหมวดการขายปลีกขายส่ง ซึ่งการเพิ่มขึ้นของสัดส่วน GDP ภาคบริการจะทำให้เศรษฐกิจของไทยเหมือนกับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาแล้วที่มีสัดส่วน GDP ภาคบริการในระดับสูง อย่างไรก็ตามในส่วนนี้ต้องอาศัยการผลักดันจากภาครัฐ และแน่นอนว่าต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย แต่ส่วนที่กรมสามารถทำได้ในการสร้างเกษตร High Touch ควรดำเนินการผ่านการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมให้มีความทันสมัยและตรงจุดมากยิ่งขึ้น ตามข้อเสนอแนะดังนี้

1. สร้างหลักสูตรเกษตร High Touch ในส่วนเทคโนโลยี ด้วยการเพิ่มหลักสูตรการฝึกอบรมด้านการเกษตรที่นำความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาให้ความรู้แก่ผู้ฝึกอบรม ซึ่งควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ เช่น Drone เกษตร, ระบบ Smart Farming, Vertical Farming, Autonomous Vehicles และ Organic Farming เป็นต้น โดยนำเทคนิควิธีการเกษตรของต่างประเทศมาสอนและปรับให้เข้ากับรูปแบบการเกษตรของไทย รวมทั้งยกตัวอย่างรูปแบบการเกษตรที่ประสบความสำเร็จของต่างประเทศมาให้ผู้เข้าอบรมได้ดูวิธีการนั้นนอกจากจะช่วยให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้กว้างไกลแล้ว และยังสร้างแรงบันดาลใจที่จะทำการเกษตรให้ก้าวหน้า ซึ่งอาจทำให้เกิดความคิดแปลกใหม่ที่ไม่เหมือนกับวิธีการเดิม สามารถนำไปต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มได้ เพราะคนเรายังเห็นเยอะ ยิ่งรู้เยอะ จะยิ่งมีความคิดสร้างสรรค์ ถ้าอยากให้แรงงานภาคเกษตรพัฒนาจำเป็นต้องให้เห็นตัวอย่างที่หลากหลาย การดำเนินการในส่วนนี้ กรมต้องหาผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการเกษตรและเทคโนโลยีมาให้เป็นวิทยากรฝึกอบรม ซึ่งในปัจจุบันหลักสูตรส่วนใหญ่ของกรมใช้วิทยากรจากภายนอกอยู่แล้ว เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านบุคลากร กรมเพียงทำหน้าที่จัดสรรงบประมาณและช่วยแนะนำเนื้อหาโครงสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องกับแนวทางที่วางไว้ และติดตามการฝึกอบรมดังกล่าว สำหรับแรงงานภาคเกษตรที่เข้ารับการฝึกอบรมแล้วและมีความต้องการเป็นผู้ประกอบกิจการ แต่ขาดความพร้อมทางการเงิน กรมสามารถช่วยสนับสนุนการสร้างเครือข่ายให้เกิดการร่วมกลุ่มเพื่อความเข้มแข็งในระดับพื้นที่และเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

2. ให้คนในพื้นที่เป็นกลไกขับเคลื่อนในส่วนการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตด้วยการใช้ฝีมือการเกษตร ปัจจุบันกรมพัฒนาฝีมือแรงงานมีกลไกการพัฒนาทักษะแรงงานผ่านคณะกรรมการพัฒนาแรงงานและประสานงานการฝึกอาชีพแห่งชาติ (กพร.ปช.) ซึ่งมีอธิบดีกรมพัฒนาฝีมือแรงงานเป็นเลขาธิการ กพร.ปช. และได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาแรงงานและประสานงานการฝึกอาชีพจังหวัด (กพร.ปจ.) ซึ่งมีผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานหรือสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดเป็นอนุกรรมการและเลขาธิการ การมีคนในพื้นที่ถือเป็นข้อดีของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เนื่องจากสามารถใช้ข้อมูลวางแผนการพัฒนาแรงงานให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความหลากหลายทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สิ่งที่เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดสามารถช่วยขับเคลื่อนนโยบายของส่วนกลางได้คือ ศึกษาจุดเด่นในพื้นที่ตนเองและร่วมเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะแรงงานที่เหมาะสม

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างทุ่งกุลาร้องไห้ที่มีพื้นที่กว่า 2 ล้านไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ มหาสารคาม สุรินทร์ ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ และยโสธร ซึ่งมีชื่อเสียงเรื่องข้าวหอมมะลิ สิ่งที่ต้องทำคือ เจ้าหน้าที่จังหวัดต้องศึกษาข้อมูลด้านการเกษตร จำนวนแรงงาน สินค้าภูมิปัญญาพื้นเมืองที่มีชื่อเสียง และปัจจัยสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีข้อมูลสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มในเรื่องดังต่อไปนี้

1) การแปรรูปข้าวหอมมะลิเป็นอาหารชนิดต่าง ๆ อย่างการแปรรูปเป็นขนมกลีบลำดวนข้าวหอมมะลิ ซึ่งปกติจะต้องใช้แป้งสาลีในการทำ หรือทำเป็นขนมครกกรอบลักษณะเดียวกับมาการอง ขนมฝรั่งเศสที่ทำจากไข่ขาวและอัลมอนต์ขายได้ถึงชิ้นละ 120 – 200 บาท (รูปที่ 19) หรือทำเป็นขนมครกต้มซ่าไก่ และขนมถั่วงอกที่เพิ่มมูลค่าจากชิ้นละ 10 บาท เป็น 560 บาท เหมือนที่ Issaya Siamese Club ร้านอาหาร Fine Dining ชื่อดังในกรุงเทพฯ นำมาสร้างสรรค์เป็นเมนูที่มีราคาแพง (รูปที่ 20) ซึ่งประเทศไทยมีรากฐานด้านอาหารที่แข็งแกร่งอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ เพราะปัจจุบันโลกเปลี่ยนไปแล้ว และต้องการสิ่งแปลกใหม่เสมอ

รูปที่ 19 มาการอง Laduree

ที่มา : Wongnai.com

รูปที่ 20 ขนมครกต้มซ่าไก่และถั่วงอกของร้าน Issaya Siamese Club

ที่มา : Wongnai.com

2) การสร้างบรรจุภัณฑ์จากสินค้าพื้นเมือง ซึ่งทุกพื้นที่มีสินค้าเด่นของตนเอง เนื่องจากโดยพื้นฐานแล้วคนไทยมีความละเอียดและประณีต จึงสามารถสร้างสรรค์งานฝีมือได้ดี ไม่เหมาะกับการทำงานในภาคอุตสาหกรรม ดังที่จะเห็นได้จากสินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ ของไทยที่มีความวิจิตรบรรจง อย่างในทุ่งกุลาร้องไห้มีผ้าไหมมัดหมี่ของ จ. สุรินทร์ ที่มีชื่อเสียง น่าจะสามารถนำมาต่อยอดสร้าง Packaging เช่น กล่อง หรือถุงใส่ผลิตภัณฑ์ได้

3) การสร้างเรื่องราวให้มีความน่าสนใจดึงดูดผู้บริโภค เพราะเรื่องราวจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่ม อย่างในจีนมีการใส่ QR Code ไว้ที่บรรจุภัณฑ์ ผู้บริโภคสามารถสแกนแล้วรับทราบข้อมูลการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำจนกว่าจะมาถึงมือผู้บริโภค หรืออาจจะใช้การจัดประมูลสินค้ามาตรฐานสูงอย่างในประเทศญี่ปุ่นดังที่ยกตัวอย่างและในประเทศเนเธอร์แลนด์ที่มีการประมูลชีสในเมือง Alkmaar เพื่อสร้าง Gimmick ให้ผู้คนสนใจ ซึ่งนอกจากจะสร้างมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์แล้ว ยังดึงดูดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้ ต้องอาศัยความชัดเจนของนโยบายจากส่วนกลางและความร่วมมืออย่างจริงจังของเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด จึงจะสามารถพัฒนาภาคเกษตรของไทยให้ทัดเทียมประเทศพัฒนาแล้วและทำให้เกษตรกรไทยมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับกระทรวงแรงงาน

แนวทางการพัฒนาแรงงานภาคเกษตรของไทยให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตและยกระดับเป็นผู้ประกอบกิจการ เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศและส่งเสริมการพึ่งพาตนเองในระยะยาว นอกจากนี้จะต้องอาศัยการผลักดันของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานที่มีภารกิจการพัฒนาทักษะแรงงานให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอในขั้นแรกแล้ว ยังต้องอาศัยแนวทางการพัฒนาแรงงานด้านอื่น ซึ่งอยู่ในข่ายภารกิจของกระทรวงแรงงาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงานจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. ด้านการจ้างงานของภาคเกษตร กรมการจัดหางานสามารถสนับสนุนในส่วนนี้ได้ด้วยการเป็นหน่วยงานในการเชื่อมโยงอุปสงค์และอุปทาน กล่าวคือ เมื่อแรงงานภาคเกษตรที่ได้รับการพัฒนาทักษะจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงานและมีความพร้อมจะเป็นผู้ประกอบการแล้ว อาจมีความต้องการจ้างแรงงานที่มีทักษะเฉพาะด้านเพื่อช่วยในการดำเนินกิจการ เช่น นักศึกษาจบใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือผู้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่น่าสนใจด้านการเกษตร ซึ่งปัจจุบันแนวโน้มการกลับสู่ภาคเกษตรกำลังได้รับความนิยมมากขึ้นไม่เพียงเฉพาะในประเทศไทย แต่รวมถึงหลายประเทศทั่วโลก จึงเริ่มเห็นคนรุ่นใหม่ที่เพิ่งเรียนจบหรือออกจากงานในเมืองใหญ่ไปทำงานด้านเกษตรในชนบท เนื่องจากภาคเกษตรเป็นอนาคตของการผลิตอาหารหล่อเลี้ยงประชากรทั่วโลก โดยปัจจุบันกรมการจัดหางานได้ดำเนินการตามภารกิจ การสร้างงานให้กับคนไทยด้วยดีอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นการสนับสนุนการจ้างงานภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการเป็นหลัก เนื่องจากภาคเกษตรมักเป็นการพึ่งพาตนเอง จึงไม่ได้ผ่านระบบการจัดหางาน อย่างไรก็ตามหากในอนาคตแรงงานภาคเกษตรสามารถยกระดับเป็นผู้ประกอบกิจการได้มากขึ้น อาจต้องอาศัยภารกิจด้านนี้ของกรมการจัดหางานเพื่อเป็นกลไกสนับสนุนภาคการเกษตรของไทยให้สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์กับแรงงานเกษตรที่มีสัดส่วนถึง 1 ใน 3 ของแรงงานทั้งประเทศ

2. ด้านการสร้างหลักประกันทางสังคม ปัจจุบันสำนักงานประกันสังคมได้ดำเนินการกิจด้านการสร้างหลักประกันให้กับแรงงานของประเทศทั้งในระบบและนอกระบบอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบที่สามารถได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 40 ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ข้อมูล ณ เดือนพฤษภาคม 2562 มีผู้ประกันตนมาตรา 40 ทั้งสิ้น 3,002,122 คน⁷ อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2561 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า ยังมีแรงงานนอกระบบที่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากระบบประกันสังคมอีกกว่า 21.2 ล้านคน จากแรงงานทั้งหมด 38.3 ล้านคน โดยเฉพาะแรงงานภาคเกษตร ซึ่งมีเพียง 1.0 ล้านคนที่อยู่ในระบบ ขณะที่อีกกว่า 11.8 ล้านคน ยังไม่ได้เข้าสู่ระบบประกันสังคม อีกทั้งแรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่อายุมากและจะกลายเป็นผู้สูงอายุในอนาคต สำนักงานประกันสังคมจึงควรเพิ่มบทบาทในการส่งเสริมให้แรงงานภาคเกษตรเข้าสู่ระบบประกันสังคมมากขึ้น เมื่อมีหลักประกันที่สร้างความมั่นคงในชีวิตแล้ว แรงงานจะสามารถใช้ศักยภาพของตนเองในการทำงานได้อย่างเต็มที่โดยปราศจากความกังวลในชีวิต ซึ่งจะมีส่วนช่วยสนับสนุนการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้

7

http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=172&template=1R2C&yeartype=M&subcatid=46

3. **ด้านการคุ้มครองแรงงานภาคเกษตร** เมื่อแรงงานได้รับการพัฒนาทักษะและสามารถยกระดับมาเป็นผู้ประกอบกิจการได้แล้ว หากมีการจ้างงานในกิจการของตนเอง ผู้ประกอบกิจการจะต้องให้ความคุ้มครองแรงงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นกฎหมายของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม กรณีสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานอาจพิจารณาเพิ่มบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่กลุ่มคนที่เพิ่งเปลี่ยนสถานะจากแรงงานมาเป็นผู้ประกอบกิจการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง อีกด้านหนึ่งลูกจ้างภาคเกษตรที่อาจเป็นแรงงานเดิมที่ทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเองและไม่เคยมีความรู้ด้านกฎหมายคุ้มครองแรงงานมาก่อน แต่ได้เข้ามาอยู่ในกิจการใหม่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาทักษะแรงงานของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน รวมทั้งแรงงานใหม่ที่เริ่มเข้าสู่กิจการเกษตรควรได้รับความรู้เกี่ยวกับความคุ้มครองเพื่อสิทธิของแรงงานอย่างครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ด้วยเช่นกัน

Coxhead, I. & Plangpraphan, J. (1998). **Thailand's Economic Boom and Bust, and the Fate of Agriculture.** *TDR Quarterly Review*. 13 (2) p. 15-24.

Coxhead, I. & Plangpraphan, J. (1999). **Economic boom, financial bust, and the decline of Thai agriculture: Was growth in the 1990s too fast?** *Chulalongkorn Journal of Economics*. 11 (1).

Ezekiel, M. (1938). **The Cobweb Theorem.** *The Quarterly Journal of Economics* 52 (2) p. 255-280.

Manarangsarn, S. (1989). **Economic Development of Thailand, 1850-1950: Response to the Challenge of the World Economy.** Bangkok: Chulalongkorn University.

Siamwalla, A. (1996). **Thai Agriculture: From Engine of Growth to Sunset Status.** *TDR Quarterly Review* 11 (4) p. 3-10.

Siriprachai, S. (2009). **The Thai Economy: Structural Changes and Challenges Ahead.** *Thammasat Economic Journal*. 27 (1) p. 148-229.

Stiglitz, J. E. (1996). **Some lessons from the East Asian miracle.** *The World Bank research observer*. 11 (2) p. 151-177.

United Nations (2019). **World Population Prospects 2019. Highlights.**

Viviano, F. (2017). **This Tiny Country Feeds the World.** *National Geographic Magazine*. Available at: <https://www.nationalgeographic.com/magazine/2017/09/holland-agriculture-sustainable-farming/>

World Economic Forum (2018). **The Future of Jobs Report 2018. Insight Report.** Centre for the New Economy and Society.

Yuen, L. and Kulkarni, K. G. (2012). **Application of Dual Sector Model to Thailand's Economy.** *GITAM Journal of Management* 10 (1) p. 1-30.